

บทที่ 8

ความเป็นกลาง

(Neutrality)

ประวัติความเป็นมา

คำว่า ความเป็นกลาง ไม่มีรากเหง้ามาจากภาษากรีกหรือลาติน ทั้งนี้เพราะในสมัยโบราณความเป็นกลางยังไม่เป็นที่รู้จักและยอมรับโดยกฎหมาย เมื่อเกิดสงครามขึ้นจะมีก็แต่ประเทศเป็นมิตรหรือศัตรูเท่านั้น ไม่มีประเทศเป็นกลาง แต่ถึงกระนั้นก็ยังมีการกล่าวถึงความเป็นกลางอยู่บ้าง เช่น ในกฎหมายมานู (ต้นศตวรรษที่ 1) ได้พูดถึงนโยบายของกษัตริย์ว่า กษัตริย์จะต้องถือว่ากษัตริย์ประเทศเพื่อนบ้านและพรรคพวกของเขาเป็นศัตรู และบุคคลซึ่งไม่ใช่ 2 จำพวกนี้เป็นกลาง กษัตริย์จะต้องระมัดระวังให้มีเพียงพอกที่จะป้องกันมิให้พันธมิตร ประเทศเป็นกลางและศัตรูมาบังคับได้ นอกจากนี้ยังได้กล่าวถึงนโยบายบางประการซึ่งประเทศเป็นกลาง ควรจะปฏิบัติเมื่อมีสงครามระหว่างประเทศเพื่อนบ้าน ในสมัยฮีบรูได้มีคำสอนในคัมภีร์ไบเบิล กล่าวว่าสงครามที่ไม่ได้มีจุดประสงค์ที่จะยึดแผ่นดินศักดิ์สิทธิ์ (แผ่นดินซึ่งถือว่าพระเจ้าประทานให้) คู่สงครามจะต้องไม่ทำร้ายคนชรา เด็ก สัตว์เลี้ยง และสิ่งอื่นที่อยู่ในเมือง รวมทั้งดอกไม้ที่ให้ออกผล ในสมัยกรีกถือว่าประเทศที่เจริญคือประเทศกรีกแต่ประเทศเดียว ส่วนประเทศอื่นล้วนแต่เป็นพวกป่าเถื่อนไร้อารยธรรมทั้งสิ้น สภาพความเป็นกลางทางกฎหมายยังไม่เกิดขึ้นในสมัยโรมัน โรมยึดหลักว่าเมื่อเกิดสงครามใครที่ไม่เข้าข้างโรม ถือว่าเป็นศัตรูกับโรมทั้งสิ้น ไม่มีประเทศเป็นกลางเมื่อเกิดสงคราม ในสมัยกลาง (ค.ศ.395-1453) เมื่อศาสนาคริสต์ได้เผยแพร่เข้ามาในยุโรป สภาพความเป็นกลางก็มีที่ท้าวว่าจะหมดสิ้นไปเพราะขณะนั้นพวก

คริสเตียนถือว่า ในสงครามศาสนาซึ่งพวกคริสเตียนกระทำต่อพวกนอกศาสนาไม่มีประเทศใดจะเป็นกลางอยู่ได้ แต่ก็ยังมีกฎหมายทางศาสนาบางฉบับใน ค.ศ.1179 ที่บัญญัติให้ความคุ้มครองพลเรือน และพระในเวลาสงคราม

ความเป็นกลางเริ่มจะก่อตัวในทางกฎหมาย เมื่อได้มีการรวบรวมกฎหมายทะเลที่บาซาโลนาประเทศสเปน เรียกว่า *Consolato del Mare* ในศตวรรษที่ 14 ซึ่งวางหลักเกณฑ์ในการทำสงครามและการปฏิบัติของประเทศที่ไม่ได้ร่วมสงคราม เช่นกำหนดเกี่ยวกับสินค้าต้องห้ามการปิดอ่าว การป้องกันการค้าขายของประเทศเป็นกลาง นอกจากนี้ในสมัยกลางนี้ ยังได้เริ่มมีการทำสัญญาระหว่างประเทศเป็นกลางกับประเทศคู่สงครามว่าจะไม่ช่วยฝ่ายศัตรู ซึ่งการปฏิบัติดังกล่าวเป็นแต่เพียงนโยบายทางการเมืองของคู่สัญญาเท่านั้น ยังไม่ก่อให้เกิดเป็นกฎเกณฑ์ความเป็นกลางที่ยอมรับในทางกฎหมายระหว่างประเทศแต่อย่างใด แต่ถึงกระนั้นสนธิสัญญาเหล่านี้ก็นับว่ามีอิทธิพลอยู่มากในการที่จะทำให้เกิดสภาพความเป็นกลางขึ้น ในทางกฎหมาย Grotius นักนิติศาสตร์ชาวฮอลแลนด์ ได้ให้หลักเกณฑ์ความเป็นกลาง โดยยึดหลักความยุติธรรมว่าประเทศเป็นกลางคือประเทศที่ไม่ได้ร่วมสงครามต้องไม่กระทำการใด ๆ อันเป็นการช่วยเหลือคู่สงครามที่เป็นฝ่ายผิดหรือขัดขวางคู่สงครามที่เป็นฝ่ายถูกในกรณีที่ไม่แน่ใจว่าฝ่ายใดเป็นฝ่ายถูก รัฐเป็นกลางจะต้องปฏิบัติต่อคู่สงครามอย่างเสมอภาคในความคิดเห็นของ Grotius เห็นว่าการอนุญาตให้กองทัพคู่สงครามผ่านดินแดนของตน การส่งเสบียงให้คู่สงครามหรือการรวบรวมกำลังพลในประเทศเป็นกลางย่อมกระทำได้ ความเป็นกลางตามความคิดของ Grotius เป็นความเป็นกลางที่ยังไม่สมบูรณ์ตามความคิดเห็นของนักนิติศาสตร์ในปัจจุบัน เพราะขึ้นอยู่กับความคิดเห็นว่าใครเป็นฝ่ายถูกหรือผิด ทำสงครามเพื่อเหตุยุติธรรมหรือไม่ ทฤษฎีของสงครามยุติธรรมไม่สามารถทำให้ประเทศเป็นกลางรักษาความเป็นกลางได้อย่างแท้จริง เพราะห้ามมิให้ประเทศเป็นกลางช่วยเหลือผู้ผิด (ผู้ทำสงครามด้วยเหตุผลไม่ยุติธรรม) แต่มิได้ห้ามมิให้ช่วยเหลือผู้ถูก นักนิติศาสตร์บางท่านมีความเห็นว่า การทำสงครามยุติธรรมหมายถึงการกระทำเพื่อป้องกันสิทธิของตน ส่วนสงครามไม่ยุติธรรมมีจุดหมายที่จะริบหรือรีดถอนสิทธิของผู้อื่น

ในปลายศตวรรษที่ 17 ได้มีการทำสนธิสัญญาระหว่างรัฐ ห้ามรัฐเป็นกลางช่วยเหลือศัตรูและใช้ดินแดนของรัฐเป็นกลางเป็นฐานปฏิบัติการรัฐคู่สงครามจะปฏิบัติการสงครามในดินแดนหรือน่านน้ำของประเทศเป็นกลางไม่ได้จะต้องละเว้นที่จะโจมตีคู่สงครามในดินแดนหรือน่านน้ำของประเทศเป็นกลาง แต่สิทธิและหน้าที่ของประเทศเป็นกลางดังกล่าวผูกพันเฉพาะประเทศคู่สัญญาเท่านั้น ยังไม่ได้ยึดถือเป็นกฎหรือจารีตประเพณีในกฎหมายระหว่างประเทศแต่อย่างใด

ในศตวรรษที่ 18 Bynkershock นักนิติศาสตร์ชาวฮอลแลนด์ได้คัดค้านความเห็นของ Grotius ในเรื่องสงครามที่ยุติธรรมสำหรับเขา ประเทศเป็นกลางต้องปฏิบัติต่อคู่สงครามอย่างเสมอภาค หากจะช่วยเหลือหรือจะรวบรวมกองทัพให้คู่สงครามต้องให้แก่ทั้ง 2 ฝ่ายเท่า ๆ กัน Wolff นักนิติศาสตร์เยอรมันที่มีชื่อเสียงคนหนึ่ง (ค.ศ.1749) ก็ไม่เห็นด้วยกับหลักของสงครามยุติธรรม เขาเห็นว่าสงครามที่ทำเป็นสงครามยุติธรรมทั้งนั้นไม่มีฝ่ายใดผิดหรือถูก ฉะนั้นประเทศเป็นกลางจะต้องปฏิบัติต่อคู่สงครามในเวลาสงครามเหมือนเวลาสงบ Vattel (ค.ศ.1753) นักนิติศาสตร์ชาวสวิสเห็นว่าคู่สงครามมีหน้าที่เคารพความเป็นกลางของรัฐ และรัฐที่เป็นกลางต้องปฏิบัติต่อคู่สงครามอย่างเสมอภาค ถ้ารัฐเป็นกลางจะจัดรวบรวมพลรบให้แก่ฝ่ายศัตรู ก็จะต้องจัดหาให้ทั้ง 2 ฝ่ายในจำนวนพลรบเท่ากัน แต่ Vattel ก็ยังมีความเห็นเช่นเดียวกับ Grotius ในเรื่องสงครามยุติธรรม เขาเห็นว่า ฝ่ายที่ทำสงครามไม่ยุติธรรมหรือฝ่ายผิดไม่ควรได้รับการสนับสนุนจากประเทศเป็นกลาง และประเทศเป็นกลางจะต้องไม่ยอมให้ฝ่ายผิดผ่านดินแดนของตน นอกจากนั้น Vattel ยอมรับว่าประเทศเป็นกลางอาจจะทำสนธิสัญญาช่วยเหลือคู่สงครามที่กระทำถูกต้อง ใน ค.ศ.1759 Huebner ได้เขียนบทความเกี่ยวกับความเป็นกลาง ไม่เห็นด้วยกับ Grotius เขาเห็นว่ารัฐที่เป็นกลางไม่ควรช่วยเหลือคู่สงครามฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง แม้จะเป็นฝ่ายที่ทำสงครามยุติธรรมก็ตาม Huebner ได้แยกความเป็นกลางออกเป็น 2 ชนิด คือ ความคิดนึกที่เป็นกลาง กับความเป็นกลางทางเศรษฐกิจ การละเมิดชนิดแรกโดยการ

เอาใจช่วยฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่ทำให้หลักความเป็นกลางเสียไป ส่วนความเป็นกลางทางเศรษฐกิจ รัฐที่เป็นกลางก็สามารถที่จะติดต่อกับคู่สงครามทั้ง 2 ฝ่ายได้ แต่ต้องไม่มีผลเป็นการเพิ่มสมรรถภาพให้แก่กองทัพคู่สงครามฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ซึ่งนับว่าเป็นรากฐานของกฎเกณฑ์เกี่ยวกับความเป็นกลางในปัจจุบัน ในปี ค.ศ.1789 G.F. Martens นักนิติศาสตร์และนักการทูตชาวเยอรมันได้เขียนหนังสือเล่มหนึ่งให้ความเห็นว่าความเป็นกลางเป็นสิทธิของรัฐซึ่งเกิดขึ้นเมื่อมีสงคราม ไม่จำเป็นต้องเกิดขึ้นโดยสนธิสัญญา คู่สงครามมีหน้าที่จะต้องเคารพความเป็นกลางของประเทศที่ไม่ได้เข้าร่วมสงคราม รัฐเป็นกลางมีสิทธิที่จะปฏิเสธไม่ให้กองทัพคู่ศัตรูผ่านดินแดนของตนหรือจะให้ผ่านก็ได้ สำหรับความเห็นของเขา ประเทศเป็นกลางต้องปฏิบัติต่อรัฐคู่สงครามอย่างเสมอภาค ถ้าหากจะอนุญาตสิ่งใดสิ่งหนึ่งแก่คู่สงครามฝ่ายหนึ่งก็จะต้องอนุญาตให้อีกฝ่ายหนึ่งด้วย ไม่ว่าจะเป็นการเดินทัพผ่านดินแดน การชั่งสมกองทัพหรือจัดหาอาวุธในดินแดนประเทศเป็นกลาง หากการปฏิบัติต่อคู่สงครามเป็นไปอย่างไม่เสมอภาค คู่สงครามฝ่ายที่เสียประโยชน์อาจจะบังคับประเทศเป็นกลางโดยกำลังให้ปฏิบัติต่อตนเช่นเดียวกับที่ให้แก่คู่สงครามอีกฝ่ายหนึ่ง ความเห็น Martens พอสรุปได้ว่า รัฐที่เป็นกลางอาจให้ความช่วยเหลือแก่คู่สงครามได้ แต่ต้องปฏิบัติแก่ทั้ง 2 ฝ่ายอย่างเสมอภาค ซึ่งความเห็นของ Martens ดังกล่าวขัดกับหลักการความเป็นกลางที่ยอมรับตามกฎหมายระหว่างประเทศในปัจจุบัน

ในระหว่างศตวรรษที่ 18 ได้เกิดมีความเป็นกลางอีกชนิดหนึ่งเรียกว่า ความเป็นกลางที่ไม่สมบูรณ์ ซึ่งเป็นหลักการที่ยอมให้ประเทศที่ไม่ได้ร่วมในการทำสงครามช่วยเหลือคู่สงครามได้ หากมีสัญญาให้ช่วยเหลือซึ่งทำไว้ก่อนเกิดสงครามในตอนต้นการปฏิวัติฝรั่งเศส (ค.ศ.1791) ความรู้สึกทั่วไปยอมรับกันว่า ประเทศเป็นกลางหมายถึงประเทศที่ไม่เข้าร่วมทำสงครามด้วยกองทัพของตนและไม่มีการทำสงครามในดินแดนของตนเท่านั้น รัฐที่เป็นกลางมีสิทธิให้ความช่วยเหลือแก่คู่สงครามได้ เช่นอนุญาตให้กองทัพคู่สงครามผ่านดินแดนของตนหรืออาจจะส่งอาวุธให้แก่คู่สงคราม หรือยอมให้คู่สงครามรวบรวมกำลังพลในดินแดนของตน แต่สิทธิในดินแดนของประเทศเป็นกลางก็ต้องได้รับการเคารพจากคู่สงครามด้วย

ในศตวรรษที่ 19 เริ่มมีความคิดตื่นตัวกันมากในเรื่องความเป็นกลาง ทั้งนี้เพราะในปลายศตวรรษที่ 18 ได้มีการทำสนธิสัญญาระหว่างสเปนและโปรตุเกส (ขณะนั้นทั้ง 2 ประเทศมีเมืองขึ้นในทวีปอเมริกา) เมื่อวันที่ 13 มกราคม 1750 ระบุห้ามประเทศทั้ง 2 ทำสงครามในทวีปอเมริกา และต่อมาเกิดรูปความเป็นกลางขึ้นใหม่อีกรูปหนึ่งเรียกว่าความเป็นกลางถาวร ซึ่งมีสวิตเซอร์แลนด์และเมืองกลาโกเวีย ได้รับสถาบันความเป็นกลาง โดยกองเกรซกรุงเวียนนา ค.ศ. 1815 และประเทศอื่น เช่น เบลเยียม เป็นกลางใน ค.ศ. 1831 และ ค.ศ. 1839 คองโกโดยการประชุมที่เบอร์ลิน ค.ศ. 1885 นอกจากนี้ยังได้มีประกาศกรุงปารีส ค.ศ. 1856 ประกาศความเป็นกลางของทะเลดำและสิทธิการเดินเรือโดยเสรีของทุกชาติในแม่น้ำดานูบ โดยเฉพาะภายหลังกองเกรซกรุงเวียนนา รัฐต่าง ๆ เริ่มมีความรู้สึกตื่นตัวในการเคารพอำนาจอธิปไตยของรัฐอื่น ๆ มากขึ้น จึงทำให้เกิดมีสัญญากรุงเฮก ค.ศ. 1907 ขึ้น อนุสัญญากรุงเฮกหลายฉบับได้วางหลักเกณฑ์เกี่ยวกับความเป็นกลาง คือ

1. อนุสัญญาฉบับที่ 5 เกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ของรัฐและพลเรือนของประเทศเป็นกลางในสงครามทางบก
2. อนุสัญญาฉบับที่ 11 เกี่ยวกับจำกัดสิทธิในการจับกุมในสงครามทางทะเล
3. อนุสัญญาฉบับที่ 12 เกี่ยวกับสิทธิก่อตั้งศาลทรัพย์สินเชลยระหว่างประเทศ
4. อนุสัญญาฉบับที่ 13 เกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ของรัฐเป็นกลางในสงครามทางทะเล
5. อนุสัญญาฉบับที่ 8 เกี่ยวกับหุ่นระเบิดใต้น้ำชนิดที่กระทบแล้วระเบิด

อนุสัญญากรุงเฮกนับได้ว่าเป็นประโยชน์อย่างมากเพราะได้รวบรวมหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ของความเป็นกลางที่ยอมรับในกฎหมายระหว่างประเทศ แม้จะไม่ครบถ้วนแต่ก็ยังถือเป็นหลักปฏิบัติของประเทศเป็นกลางและคู่สงคราม

ความคิดเห็นเกี่ยวกับความเป็นกลางซึ่งกำหนดในอนุสัญญากรุง

เฮก ค.ศ.1907 พยายามสรุปได้ว่าความเป็นกลางก่อให้เกิดสิทธิและหน้าที่แก่รัฐที่เป็นกลางกล่าวคือ รัฐที่เป็นกลางมีหน้าที่ที่จะต้องไม่ช่วยเหลือคู่สงครามไม่ว่าฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง จะเป็นทางตรงหรือทางอ้อมจะต้องปฏิบัติต่อกองศรตามอย่างเสมอภาค และคู่สงครามก็ต้องเคารพอำนาจอธิปไตยในดินแดนของรัฐที่เป็นกลางจะปฏิบัติการในดินแดนหรือน่านน้ำอาณาเขตของรัฐที่เป็นกลางไม่ได้ การรักษาความเป็นกลางถือว่าเป็นอำนาจอธิปไตยของรัฐ เมื่อเกิดสงครามรัฐมีอำนาจที่จะตัดสินใจเข้าทำสงครามหรืออยู่เป็นกลาง นอกจากรัฐที่เป็นกลางถาวรเช่น สวิตเซอร์แลนด์ ซึ่งถูกผูกมัดโดยสนธิสัญญาให้เป็นกลางตลอดไป

สงครามโลกครั้งที่หนึ่งได้ทำให้สถาบันความเป็นกลางสันคลอน เพราะชาติที่ร่วมในสงครามมีถึง 34 ประเทศ และมีการละเมิดพันธะของประเทศเป็นกลาง โดยการเข้าช่วยเหลือคู่สงคราม เช่น อเมริกาซึ่งได้ยึดถือนโยบายความเป็นกลางมาตลอดได้ให้ความช่วยเหลืออังกฤษ ฝรั่งเศส และประเทศที่ได้ยอมรับโดยสนธิสัญญาให้เป็นกลางถาวร เช่น เบลเยียม และลักเซมเบิร์กถูกเยอรมันรุกราน คงเหลือแต่สวิตเซอร์แลนด์ประเทศเดียวที่ยังคงรักษาความเป็นกลางอยู่ได้ ระหว่างและหลังสงครามโลกครั้งที่ 1 จึงได้มีความเห็นว่าสถาบันความเป็นกลางไม่ควรจะมีอีกต่อไปโดยอ้างเหตุผลคล้ายตามความเห็นของ Grotius ในเรื่องสงครามยุติธรรม ว่าในสงครามจะมีผู้ผิดและผู้ถูกคือผู้รุกรานและผู้ถูกรุกรานทุกประเทศจะต้องช่วยเหลือประเทศที่ทำสงครามยุติธรรมคือผู้ถูก จะต้องไม่มีประเทศเป็นกลางอีกต่อไป โดยเฉพาะเมื่อมีองค์การรักษาสันติภาพเช่น สันนิบาตชาติซึ่งมีหน้าที่ปราบปรามผู้คุกคามสันติภาพประเทศสมาชิกควรจะช่วยเหลือร่วมมือกับสันนิบาตชาติในอันที่จะลงโทษผู้รุกรานและช่วยเหลือผู้ถูกรุกราน ฉะนั้นก็จะมีประเทศเป็นกลางไม่ได้ แต่ความหวังที่รัฐทั้งหลายฝากไว้แก่สันนิบาตชาติได้ประสบความสำเร็จล้มเหลว เพราะองค์การดังกล่าวไม่มีประสิทธิภาพที่จะประกันสันติภาพของโลกได้ เช่น ไม่มีอำนาจลงโทษอิตาลี เมื่อรุกรานเอธิโอเปีย ความเป็นกลางจึงได้เริ่มมีความสำคัญขึ้นอีก และขณะเดียวกันอเมริกาได้หันกลับมาดำเนินนโยบายความเป็นกลางอีกโดยตรากฎหมายกำหนดความเป็นกลาง เช่น Neutrality Acts 31 สิงหาคม 1935, Neutrality Acts 29 กุมภาพันธ์ 1936,

1 พฤษภาคม 1937, 4 พฤศจิกายน 1939 ซึ่งกำหนดเกี่ยวกับความสัมพันธ์ทางการค้ากับคู่สงคราม เช่น ห้ามการให้เครดิตเงินเชื่อแก่คู่สงครามในการซื้อวัสดุสงคราม และบังคับให้หาเรือที่ไม่ใช่ชาติอเมริกันมาบรรทุกเอง ปฏิเสธไม่ให้ความคุ้มครองทางการทูตแก่คนอเมริกันในเรือคู่สงคราม ห้ามเรือรบหรือเรือสินค้าติดอาวุธเข้าในท่าอเมริกา ยึดวัสดุสงครามที่จะส่งออกไปให้คู่สงครามใน ค.ศ.1937 เบลเยียมซึ่งได้สละความเป็นกลางเพราะถูกเยอรมันรุกรานได้กลับมาสู่ความเป็นกลางอีก สวีเดน นอร์เวย์ เดนมาร์ก ฟินแลนด์ และไอซ์แลนด์ ก็ได้ประกาศความเป็นกลางใน ค.ศ.1938 เมื่อสงครามโลกครั้งที่ 2 ระเบิดขึ้นประเทศที่เป็นกลางเช่น เบลเยียม นอร์เวย์ เดนมาร์ก ฮอลแลนด์ และลักเซมเบิร์กก็ถูกรุกรานโดยเยอรมันอีกใน ค.ศ.1940 สภาวะความเป็นกลางไม่ได้รับการรับรองจากคู่สงคราม และต่อมาอเมริกาก็ได้สละท่าทีความเป็นกลาง สงครามโลกครั้งที่ 1-2 ทำให้เห็นสภาพของสงครามปัจจุบันซึ่งการสื่อสารคมนาคมและผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจทำให้ประเทศทั่วโลกต้องเข้าร่วมสงคราม ทำให้เหลือประเทศที่จะสามารถอยู่เป็นกลางได้น้อยมาก ภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เมื่อได้มีการจัดตั้งสหประชาชาติซึ่งกฎบัตร (ตามมาตรา 39-51) ระบุว่าในกรณีที่มีการคุกคามสันติภาพ ละเมิดสันติภาพ หรือการรุกรานสมาชิกจะต้องปฏิบัติตามมติของคณะมนตรีความมั่นคงในอันที่จะลงโทษผู้คุกคามสันติภาพ ทำให้คิดว่าถ้าเป็นสงครามระหว่างผู้รุกรานกับสมาชิกสหประชาชาติแล้วประเทศสมาชิกจะเป็นกลางไม่ได้

ลักษณะความเป็นกลาง

ประเทศเป็นกลาง หมายถึง ประเทศที่ละเว้นที่เข้าร่วมในการทำสงครามซึ่งเกิดขึ้นระหว่างรัฐอื่น

เมื่อเกิดสงครามขึ้น รัฐมีอิสระที่จะพิจารณาว่าจะเข้าร่วมสงครามหรือไม่ เว้นแต่จะถูกจำกัดโดยสนธิสัญญาไม่ให้ทำสงคราม ถ้ารัฐไม่ได้เข้าร่วมสงครามก็ถือว่ารัฐนั้นเป็นกลาง Calvo พูดถึงความเป็นกลางว่าหมายถึงการไม่เข้าร่วมในการต่อสู้ระหว่าง 2 รัฐ หรือหลายรัฐ Funck-Brentano และ Sorel ให้ความหมายความเป็นกลางว่า หมายถึงรัฐที่ไม่ได้เข้าร่วมในการ

สงครามของรัฐอื่นแม้ว่าประโยชน์ของเขาจะถูกกระทบกระเทือนโดยทางตรงหรือทางอ้อมโดยสงครามนั้น ตามความเห็นของ Oppenheim ความเป็นกลางหมายถึงท่าที่ไม่เข้าฝ่ายใด โดยรัฐที่ 3 ต่อคู่สงคราม และคู่สงครามยอมรับซึ่งก่อให้เกิดสิทธิและพันธะระหว่างรัฐเป็นกลาง และคู่สงครามสรุปแล้วพอจะให้คำนิยามลักษณะความเป็นกลางว่าหมายถึงสถานะทางกฎหมายของรัฐต่อคู่สงคราม ซึ่งตามสถานะดังกล่าวรัฐเป็นกลางจะต้องไม่ร่วมในการทำสงครามและไม่ช่วยคู่สงครามฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด และปฏิบัติต่อคู่สงครามอย่างเสมอภาค

รูปของความเป็นกลาง

โดยหลักการ รัฐที่มีอำนาจอธิปไตยโดยสมบูรณ์ ย่อมมีสิทธิในการประกาศสงครามหรือไม่เข้าร่วมในการสงครามเมื่อเกิดสงครามขึ้นหรืออาจจะสละความเป็นกลางเมื่อใดก็ได้เว้นแต่ประเทศที่ผูกพันโดยสนธิสัญญาให้เป็นกลางตลอดไป เช่นสวิสเซอร์แลนด์ ถ้ารัฐเข้าร่วมสงครามฐานะความเป็นกลางก็สิ้นสุดลงกลายเป็นคู่สงคราม ตลอดเวลาที่ยังไม่เข้าสงครามรัฐที่เป็นกลางก็ต้องปฏิบัติตามกฎเกณฑ์และระเบียบที่ชาติเป็นกลางในสงครามพึงยึดถือปฏิบัติเช่นในการปฏิบัติต่อคู่สงครามอย่างเสมอภาคและไม่ช่วยเหลือคู่สงครามฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง นักกฎหมายบางท่านได้แบ่งรูปการเป็นกลางไว้หลายรูปโดยแยกเป็น

1. การเป็นกลางที่สมบูรณ์และไม่สมบูรณ์ Martens เห็นว่าการเป็นกลางที่สมบูรณ์หมายถึงการละเว้นไม่เข้าร่วมในปฏิบัติการสงครามและการปฏิบัติอย่างเสมอภาคต่อคู่สงครามในสิ่งซึ่งอาจจะเป็นประโยชน์หรือจำเป็นเกี่ยวกับการทำสงคราม หรืออย่างน้อยก็ต้องปฏิบัติทำที่อย่างเดียวกันกับที่เคยปฏิบัติในเวลาสงบ ความเป็นกลางที่สมบูรณ์ตามความเห็นของ Martens หมายถึงการช่วยเหลือคู่สงครามอย่างเสมอภาคทั้ง 2 ฝ่ายซึ่งไม่ตรงกับความคิดเห็น ในปัจจุบันที่ยอมรับกันว่า ความเป็นกลางที่สมบูรณ์นั้นจะต้องไม่ช่วยเหลือคู่สงครามฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งด้วย ในระหว่างศตวรรษที่ 18 ได้มีรูปของความเป็นกลางอีกแบบหนึ่ง คือความเป็นกลางที่ไม่สมบูรณ์

หมายถึงการไม่ได้เข้าร่วมสงครามแต่กระทำการช่วยเหลือคู่สงครามฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งตามข้อผูกพันของสนธิสัญญาที่ได้กระทำไว้ก่อนเกิดสงคราม ความเป็นกลางในกรณีนี้ถือว่าขัดกับหลักการเป็นกลางในปัจจุบัน

2. การเป็นกลางโดยลักษณะลำเอียง ระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 1 ได้มีการกล่าวขวัญกันมากถึงความเป็นกลางอีกชนิดหนึ่งเรียกว่า ความเป็นกลางโดยลักษณะลำเอียง ซึ่งหมายถึงรัฐเป็นกลางแสดงความลำเอียงเข้าข้างคู่ศัตรูฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง การแสดงความลำเอียงอาจจะเป็นแต่เพียงเอาใจช่วย ซึ่งพลเมืองของรัฐนั้นมีสิทธิแสดงออกโดยไม่ไกลถึงขนาดเข้าช่วยเหลือแก่คู่สงครามถือว่ารัฐนั้นยังคงรักษาความเป็นกลางอยู่

ในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 1 ฝ่ายเยอรมันและฝ่ายสัมพันธมิตรเห็นว่า การเป็นกลางโดยลักษณะลำเอียงเป็นการขัดต่อหลักความเป็นกลางที่ยอมรับโดยกฎหมาย และได้คัดค้านต่อรัฐบาลของประเทศที่เป็นกลางที่พลเมืองได้แสดงความลำเอียงต่อคู่ศัตรูโดยการโจมตีหรือสนับสนุนคู่สงครามโดยทางหนังสือพิมพ์ โดยหลักการแล้วพลเมืองของประเทศเป็นกลางย่อมมีสิทธิแสดงความคิดเห็นอันเป็นสิทธิและเสรีภาพของบุคคลซึ่งรัฐธรรมนูญของประเทศที่เจริญแล้วได้กำหนดประกันสิทธิและเสรีภาพดังกล่าวไว้

3. การเป็นกลางโดยติดอาวุธ หมายถึงการที่รัฐเป็นกลางเสริมสร้างกำลังกองทัพของตนเพื่อป้องกันการรุกราน ซึ่งอาจจะเกิดขึ้นจากคู่สงครามการเสริมสร้างกำลังกองทัพเป็นสิทธิของรัฐไม่ถือว่าเป็นการละเมิดหน้าที่ของรัฐเป็นกลางแต่อย่างใด ระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 1 ประเทศต่าง ๆ หลายประเทศ เช่น ประเทศสวิสเซอร์แลนด์ ฮอลแลนด์ สเปน อเมริกา และประเทศสแกนดิเนเวีย ระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 ประเทศสวิสเซอร์แลนด์ เบลเยียม ฮอลแลนด์ ประเทศสแกนดิเนเวีย รูมาเนีย ตุรกี ยูโกสลาเวีย บุลกาเรีย และกรีซก็ได้ สร้างกองทัพของตนให้เข้มแข็งเพื่อเตรียมรับการโจมตีจากคู่สงคราม

4. การเป็นกลางโดยมีเงื่อนไข หมายถึงประเทศที่ประกาศตัวเป็นกลาง โดยมีเงื่อนไขว่าตนจะรักษาความเป็นกลางตราบเท่าที่ประเทศหนึ่งหรือหลายประเทศที่ตนกำหนดไม่ได้เข้าสู่สงคราม

5. การเป็นกลางทั้งประเทศหรือเฉพาะส่วน ซึ่งหมายถึงการเป็นกลางเฉพาะส่วนใดส่วนหนึ่งของประเทศ เช่น เกาะ Aaland ของฟินแลนด์ ถูกกำหนดให้เป็นกลางโดยสนธิสัญญา 20 ตุลาคม 1921 ระหว่างเยอรมันนี, เดนมาร์ก เอสโตเนีย ฟินแลนด์ รัสเซีย อังกฤษ ฝรั่งเศส อิตาลี สวีเดน และโปแลนด์

6. การเป็นกลางโดยพฤตินัยและนิตินัย การเป็นกลางโดยพฤตินัย หมายถึงการที่รัฐไม่ได้ประกาศความเป็นกลางแต่ปฏิบัติตามหน้าที่ของรัฐเป็นกลาง ส่วนการเป็นกลางโดยนิตินัยหมายถึงรัฐประกาศความเป็นกลางและปฏิบัติตามพันธะของรัฐที่เป็นกลางพึงปฏิบัติ

ระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 1 มีประเทศหลายประเทศได้ประกาศสงครามกับเยอรมันแต่ก็ยังคงปฏิบัติหน้าที่เช่นรัฐเป็นกลางปฏิบัติซึ่งโดยนิตินัยประเทศเหล่านี้เป็นคู่สงครามแต่เป็นกลางโดยพฤตินัย เช่น ปานามา คิวบา ไฮติ ฮอนดูรัส นิคารากัว กัวตมาลา ซึ่งแม้ว่าจะได้ประกาศสงครามกับเยอรมัน แต่ปฏิบัติตนเป็นกลางไม่ช่วยเหลือฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด ในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 ไม่มีความเป็นกลางโดยพฤตินัยเกิดขึ้นอีกเลย เพราะประเทศที่ประกาศสงครามกับเยอรมันได้ช่วยเหลือพันธมิตรโดยตรงและทางอ้อมทุกประเทศ

7. การเป็นกลางถาวร หมายถึง รัฐที่เป็นกลางโดยสนธิสัญญาระบุให้เป็นกลางตลอดไปรัฐที่เป็นกลางไม่มีสิทธิทำสงครามนอกจากสงครามป้องกันตัว และจะช่วยเหลือคู่สงครามหรือทำสัญญาพันธมิตรไม่ได้ เช่น สวิสเซอร์แลนด์ ซึ่งเป็นกลางถาวรโดย รัสเซีย รัสเซีย ฝรั่งเศส อังกฤษ และออสเตรียร่วมค้ำประกัน ใน ค.ศ.1815 รัฐเป็นกลางถาวรไม่สามารถบอกเลิกความเป็นกลางของตนแต่ฝ่ายเดียวได้

ในต้นศตวรรษที่ 20 ถือกันว่ารัฐที่ไม่ได้เข้าร่วมสงครามจะต้องปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายว่าด้วยความเป็นกลาง แต่ระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 การปฏิบัติของรัฐต่าง ๆ ค่อย ๆ เปลี่ยนไป ได้เกิดมีสภาวะของรัฐอีกชนิดหนึ่งซึ่งนักกฎหมายเรียกว่า “รัฐที่ไม่ใช่คู่สงคราม” หมายถึงรัฐที่ไม่ได้เข้าร่วมสงคราม แต่ทำการช่วยเหลือคู่สงครามฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง อิตาลี

(ก่อนเข้าสู่สงครามร่วมกับเยอรมัน) เป็นประเทศแรกที่ประกาศตนเป็นรัฐที่ไม่ใช่คู่สงคราม คือไม่เข้าสู่สงคราม แต่ช่วยเหลือเยอรมัน เช่นเดียวกับตุรกีซึ่งมีสัญญาช่วยเหลือซึ่งกันและกันกับฝรั่งเศสและอังกฤษได้ประกาศตนในปี ค.ศ.1940 ว่าเป็นรัฐที่ไม่ใช่คู่สงคราม สถานะของรัฐที่ไม่ใช่คู่สงครามขัดกับหลักความเป็นกลาง และไม่ได้เป็นที่ยอมรับในทางกฎหมายเหมือนสถานะความเป็นกลางแต่อย่างใด เป็นเพียงหลักปฏิบัติของรัฐเท่านั้น แต่อนุสัญญาเจนีวา ค.ศ.1949 ว่าด้วยการปฏิบัติต่อเชลยศึกได้กล่าวถึงข้อผูกพันที่รัฐเป็นกลางและรัฐที่ไม่ใช่คู่สงครามจะต้องปฏิบัติ ปัจจุบันโลกเราแบ่งออกเป็นค่ายเสรีนิยม และค่ายคอมมิวนิสต์ การสู้รบของคู่สงครามมักจะได้รับ的帮助เหลือจากสหรัฐอเมริกา หรือโซเวียตแล้วแต่ว่ารัฐนั้นจะเป็นพันธมิตรกับฝ่ายใดซึ่งทำให้หลักการเกี่ยวกับความเป็นกลางได้ถูกละเมิดอยู่เสมอ และสถานะของรัฐที่ไม่ใช่คู่สงคราม อาจจะได้รับ การรับรองในทางกฎหมายในอนาคตก็ได้

ต้นสงครามโลกครั้งที่ 2 หลายประเทศได้ประกาศตัวเป็นกลาง แต่มีบางประเทศไม่ได้ปฏิบัติหน้าที่ของรัฐเป็นกลาง เช่น สเปนได้เข้าช่วยเหลือเยอรมัน สหรัฐช่วยเหลืออังกฤษ จนกระทั่งเข้าสู่สงคราม กฎหมายสหรัฐในปี ค.ศ.1941 อนุญาตให้ประธานาธิบดีส่งอาวุธให้แก่ประเทศอื่นซึ่งการป้องกันประเทศนั้นเป็นผลประโยชน์อย่างสำคัญต่อสหรัฐอันเป็นการละเมิดหลักการของความเป็นกลางตามที่บัญญัติในอนุสัญญากรุงเฮก

การประกาศความเป็นกลาง

เมื่อเกิดสงครามขึ้น ตามสนธิสัญญากรุงเฮกระบุว่า คู่สงครามต้องแจ้งการเกิดสงครามไปให้รัฐเป็นกลางทราบโดยมิชักช้า เมื่อรัฐเป็นกลางทราบสถานะสงครามแล้วก็จะตัดสินใจว่าจะอยู่เป็นกลางหรือไม่ ซึ่งถ้าต้องการเป็นกลางรัฐที่เป็นกลางอาจจะประกาศความเป็นกลางของตนในกรณีที่รัฐมิได้ประกาศความเป็นกลาง และไม่ได้เข้าสู่สงคราม ทั้งมิได้มีท่าทีช่วยเหลือคู่สงครามฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด ก็ต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่ารัฐนั้นเป็นกลางซึ่งจะต้องปฏิบัติตามหน้าที่ของประเทศเป็นกลางพึงปฏิบัติ และคู่สงครามก็ต้องเคารพสิทธิความเป็นกลางของรัฐนั้นด้วย แต่ในบางกรณี

รัฐคู่สงครามอาจจะขอร้องให้รัฐใดรัฐหนึ่งประกาศให้ชัดเจนว่ารัฐนั้นจะรักษาความเป็นกลางหรือไม่ การประกาศความเป็นกลางจึงไม่จำเป็นสำหรับรัฐที่ต้องการเป็นกลางแต่การประกาศก็มีประโยชน์ในการที่จะทำให้ประชาชนของประเทศเป็นกลางทราบว่า ตนมีหน้าที่จะต้องปฏิบัติต่อคู่สงครามในทางที่จะมิให้รัฐของตนเสียความเป็นกลางได้ และทำให้คู่สงครามทราบท่าทีของรัฐที่ประกาศความเป็นกลางด้วย สำหรับรัฐที่เป็นกลางถาวรโดยสนธิสัญญา เช่น สวิสเซอร์แลนด์ ไม่จำเป็นที่จะต้องมีการประกาศความเป็นกลาง เมื่อมีสงครามเกิดขึ้นความเป็นกลางเริ่มเมื่อรัฐเป็นกลางทราบสถานะสงคราม และได้ตัดสินใจที่จะอยู่เป็นกลาง ซึ่งก่อให้เกิดสิทธิและหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติของประเทศเป็นกลางขึ้น สิทธิและหน้าที่ดังกล่าวจะสิ้นสุดลงเมื่อสงครามสิ้นสุดหรือเมื่อรัฐนั้นเข้าสู่สงคราม หรือในกรณีการยอมจำนนโดยไม่มีเงื่อนไขของคู่สงคราม ซึ่งสัญญาสันติภาพได้ทำขึ้นภายหลังที่การสู้รบได้ยุติลงแล้วเป็นเวลานาน เช่น สงครามโลกครั้งที่ 2 สัญญาสันติภาพระหว่างอเมริกา-ญี่ปุ่น เพิ่งจะมีผลเมื่อปี ค.ศ.1952 7 ปีภายหลังสิ้นสุดการสู้รบ หลังจากการยอมจำนนโดยไม่มีเงื่อนไข สวิสเซอร์แลนด์ ได้ปล่อยผู้ถูกกักตัวกลับประเทศและคืนวัสดุสงครามที่ยึดได้โดยถือว่าได้กลับคืนสู่สภาพสันติแล้ว แม้ว่าจะยังไม่มีสนธิสัญญาสันติภาพก็ตามสำหรับในสงครามกลางเมือง สภาพความเป็นกลางเกิดขึ้นเมื่อฝ่ายกบฏได้รับการรับรองจากรัฐที่สามให้เป็นคู่สงคราม โดยรัฐที่รับรองจะต้องปฏิบัติหน้าที่ความเป็นกลางและสิ้นสุดลงเมื่อสงครามกลางเมืองสิ้นสุด